

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1945/46 till folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

1:o) **Folkskoleseminarierna: Avlöningar.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 151, s. 323—341 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1945) föreslagit riksdagen att dels besluta, att personalförteckningen för folkskoleseminarierna skall tills vidare från och med budgetåret 1945/46 erhålla av departementschefen angiven ändrad lydelse, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 810 400 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *B. Elmgren* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herr *F. Kyling m. fl.* (II: 251), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta 1:o) att elevantalet i de avdelningar, som innevarande år intagas vid folk- och småskoleseminarierna, i enlighet med gällande seminariestadgor måtte bestämmas till 24, samt 2:o) att vid den av departementschefen förebådade utredningen rörande seminarieorganisationen måtte beaktas, att seminarieelevernas praktiska utbildning icke får försvagas.

Elevintagningen läsåret 1945/46.

Den nuvarande organisationen av folkskoleseminarierna är avpassad efter en normal examination av 384 folkskollärare för år. Med ett antal av 24 elever per klassavdelning — det nuvarande maximiantalet — motsvarar detta en utexamination av 16 klassavdelningar för år.

Innevarande läsår ha intagits 18 klassavdelningar, vardera med 24 nybörjare, d. v. s. sammanlagt 432 nybörjare. Av intagningsklasserna kommo 10 på fyraåriga och 8 på tvååriga linjer.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa läsår en intagning av 22 nybörjar-klasser, vardera med 24 elever, alltså tillhopa ($22 \times 24 =$) 528 elever. Nybörjarklasserna skulle enligt förslaget fördelas lika mellan fyraåriga och tvååriga linjer.

Överstyrelsens förslag åskådliggöres av följande sammanställning:

Seminarier	Fyraårig linje		Tvåårig linje	
	manlig	kvinnlig	manlig	kvinnlig
Falun	—	24	—	24
Göteborg	12	12	12	12
Kalmar	—	24	—	—
Karlstad	24	—	24	—
Linköping	24	—	24	—
Luleå	36	12	—	—
Lund	24	—	24	24
Stockholm	—	24	—	24
Umeå	12	12	24	24
Uppsala	24	—	48	—
	156	108	156	108
	6 $\frac{1}{2}$ avd.	4 $\frac{1}{2}$ avd.	6 $\frac{1}{2}$ avd.	4 $\frac{1}{2}$ avd.

Skolöverstyrelsen har med stöd av från folkskolinspektörerna inkomna uppgifter beräknat lärarbehovet under fyraårsperioden 1945/48 på följande sätt:

Läraravgång 1945/48 . . . . . 1 068
 Ökning av antalet läraravdelningar 1945/48 . . . . . 1 044

Summa behövliga nya lärare 2 112

Avgår: Nuvarande seminarieelever, som utexamineras 1945/48 835

Lärarbrist år 1948 1 277.

Överstyrelsen framhåller, att denna beräkning gjorts utan hänsyn till att en viss brist — uppskattad till omkring 270 lärare — redan för närvarande föreligger. Om jämväl denna lärarbrist skulle ersättas, bleve behovet av nya lärare ännu större. Det beräknade behovet är så stort, anför överstyrelsen vidare, att det icke kan tillgodoses med vår nuvarande seminarieorganisation. De elever som intagas på 4-årig linje hinna nämligen icke utexamineras under här ovan angivna tid. Däremot komma de elever, som intagas på studentlinje 1945 och 1946, att utexamineras under tiden. De kunna emellertid icke på långt när ersätta bristen.

Beträffande lärarbehovet efter 1948 har överstyrelsen anfört följande.

Även om grunderna för beräkning av lärarbehovet på längre sikt äro mycket osäkra, är det dock tydligt, att ett mycket stort behov kommer att göra sig gällande även under de närmaste åren efter 1948. Härpå tyder i första hand det ökande barnantalet i skolorna. Man kan vänta, att antalet barn i folkskoleåldern kommer att till och med 1952 ökas med i medeltal omkring 15 000 om året. Även år 1953 kommer säkert att medföra en ökning. I vad mån ökningen kommer att därefter fortsätta, kan man nu ej yttra sig om. En annan faktor, som minst lika tydligt visar, att lärarbehovet kommer att öka, är den stegrade läraravgången.

Det är tydligt, att elevintagningen efter år 1945 måste bli av ännu större omfattning än den, som överstyrelsen nu föreslagit för år 1945. Detta kommer givetvis att spränga den nuvarande seminarieorganisationen. Överstyrelsen antydde redan i sina petita till 1944 års riksdag, att denna utveckling kunde väntas, men ansåg sig då ännu icke hava förutsättningar att yttra sig härom med säkerhet. Överstyrelsen framhöll dock, att en utredning i frågan snart nog skulle bli erforderlig. Folkskolinspektörernas nu föreliggande rapporter om läget visa emellertid, att utvecklingen i den antydda riktningen synes gå fort, och att en utredning måste ske redan under innevarande budgetår.

Beträffande elevantalet per klassavdelning vid folkskoleseminarierna har överstyrelsen anfört följande.

Enligt stadgan för folkskoleseminarierna skall antalet elever i varje klassavdelning icke överskrida 24, såvida icke skolöverstyrelsen medger undantag. Den här ovan föreslagna intagningen skulle alltså omfatta ($22 \times 24 =$) 528 elever. Överstyrelsen har många gånger hävdad den åsikten, att pedagogiska skäl tala för att nyssnämnda stadgeenliga elevantal per klassavdelning icke bör annat än i trängande fall överskridas. De olägenheter, som följa av ett större elevantal, äro särskilt framträdande vid de för utbildningen så viktiga praktiska övningarna.

Svårigheterna att tillgodose det stora lärarbehovet under de närmaste åren synas emellertid vara av den art, att det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke ett större elevantal per klassavdelning borde intagas. För att motverka olägenheterna av denna anordning borde man i så fall samtidigt vidtaga en ökning av antalet övningsskolavdelningar. Då seminariernas lokalutrymmen emellertid icke för närvarande tillåta detta, anser överstyrelsen, att en ökning av elevantalet icke bör ske.

Statskontoret har i huvudsak anslutit sig till skolöverstyrelsens förslag beträffande elevintagningen vid folkskoleseminarierna. Ämbetsverket, som funnit det uppenbart, att åtgärder böra vidtagas för en så stor elevintagning vid folkskoleseminarierna som möjligt, har emellertid ifrågasatt utbyte av en av de båda föreslagna nybörjaravdelningarna å den 4-åriga linjen i Luleå mot en nybörjaravdelning å 2-årig linje. I samma syfte har statskontoret påyrkat höjande av elevantalet i klassavdelningarna från nuvarande 24 till minst 28 samt därvid erinrat, hurusom, då elevantalet vid 1936 års

riksdag sänktes från 30 till 24, det därvid förutsattes, att den reserv i examinationskapaciten, som härigenom uppstode, vid behov skulle utnyttjas.

Departementschefen har beträffande elevintagningen anfört i huvudsak följande.

De rationaliseringsåtgärder på folkskoleväsendets område, som vidtogos åren närmast efter krigsutbrottet, resulterade i uppkomsten av ett överskott på folkskollärare till ett antal av omkring 400 år 1941. Till följd av bland annat åtgärder för begränsning av examinationen av nya lärare har sedermera detta överskott icke blott helt eliminerats utan ersatts av ett underskott, av skolöverstyrelsen för närvarande beräknat till omkring 270 lärare. Militärinkallelserna ha bidragit till att ytterligare öka denna brist.

Skolöverstyrelsen har beräknat lärarbehovet under fyraårsperioden 1945/48 till 2 112 nya lärare. Då antalet seminarieelever, som väntas bli utexaminerade under samma tid, utgör 835, skulle ett underskott på 1 277 lärare uppstå. För att fylla detta skulle åren 1945 och 1946 på de tvååriga studentlinjerna behöva intagas icke mindre än sammanlagt 53 nybörjaravdelningar om 24 elever ($53 \times 24 = 1\,272$). Beträffande behovet av lärare för tiden efter 1948 torde man vara berättigad att med hänsyn till födelsesiffrornas stegring och den väntade läraravgången räkna med ett betydande behov även för nämnda tid. Det här angivna lärarbehovet torde icke kunna tillgodoses inom ramen för vår nuvarande seminarieorganisation. Redan förra året antydde skolöverstyrelsen, att denna utveckling kunde väntas och att en utredning i saken kunde bli erforderlig. Några extraordinära åtgärder för att möta den beräknade lärarbristen fann departementschefen i likhet med överstyrelsen likväl då ej anledning förorda. Emellertid synes av det föregående den befarade utvecklingen gå fort, och jag har därför för avsikt att redan under innevarande budgetår låta verkställa den av överstyrelsen nu förordade utredningen.

Mot överstyrelsens förslag beträffande elevintagningen under nästa läsår har jag icke funnit annan anledning till erinran än att jag i likhet med statskontoret anser läget vara sådant, att en höjning av elevantalet i klassavdelningarna bör äga rum. Jag förordar, att detta höjes från nuvarande 24 till 28. Jag tillstyrker således, att sammanlagt ($22 \times 28 =$) 616 elever — 364 manliga och 252 kvinnliga — intagas med lika fördelning på fyraåriga och tvååriga linjer. Jag biträder även överstyrelsens förslag rörande fördelningen av nybörjaravdelningarna. Jag räknar således med att under nästa budgetår skola intagas en nybörjaravdelning på fyraårig linje vid vart och ett av seminarierna utom det i Luleå, där två avdelningar skola intagas, samt en sådan avdelning på studentlinje vid ett vart av seminarierna i Falun, Göteborg, Karlstad, Linköping och Stockholm och två vid ett vart av seminarierna i Lund, Umeå och Uppsala.

I *motionerna I: 252 och II: 251* har anförts i huvudsak följande.

Enligt gällande stadgor skall elevantalet i varje avdelning uppgå till högst 24. Skolöverstyrelsen har också för folkskoleseminarierna räknat med detta antal och för småskoleseminarierna, på grund av föregående riksdagsbeslut, med 26. Det är emellertid uppenbart, att den nu föreslagna ökningen av elevantalet vållar ett flertal viktiga olägenheter och att den icke kan undgå att medföra en avsevärd försämring av lärarutbildningen.

Seminariernas viktigaste arbetsuppgift är den praktiska lärarutbildningen. Denna försiggår dels under s. k. *gruppövningar*, förlagda till bestämda på läsoordningen fixerade veckotimmar, dels under *hospiteringslektioner*, dels under s. k. *serieövningar*, varvid enskilda elever få övertaga undervisningen i ett visst ämne i en klass i övningsskolan, i folkskoleseminarierna i regel 8 veckotimmar i följd. För att det skall bli möjligt att genomföra dessa övningar, som obestriddligen utgöra själva kärnan i seminariernas arbete, måste tydligen övningsskolan ha ett visst antal avdelningar. Man kan icke utan att spränga organisationen öka elevantalet i seminarierna, om man icke samtidigt utbygger övningsskolan. De nuvarande övningsskolorna äro beräknade för ett elevantal i seminarieklasserna av 24 och äro redan så knappt tilltagna, att det vid full beläggning möter betydande svårigheter att på schemat lägga in alla de praktiska övningarna utan att allt för mycket betunga vissa klasser i övningsskolan. Härtill kommer, att efterprovningarna i undervisningsskicklighet — varje sådan provning upptager minst 8 veckotimmar — tagit en sådan omfattning, att de ytterligare starkt belasta övningsskolans klasser. För att belysa svårigheterna må följande anföras:

Då inträdesprovningar, examina, skrivningar och stadgade lovdagar samt friluftsverksamhet frånräknas, blir antalet effektiva undervisningsveckor under läsåret endast 31 à 32. Vid gruppövningarna sysselsättes halva klassen med undervisningsövningar, medan den andra hälften har annat arbete. Läsåret uppdelas i 6 perioder, som vardera alltså kan omfatta föga mer än 5 veckor. Med 24 elever i klassen komma sålunda 12 elever att samtidigt ha gruppövningar. Dessa övningar förläggas till 3 klasser, och de 12 eleverna fördelas i 3 grupper om vardera 4 elever. På de 5 veckor, som en period omfattar, kan man då icke få in mera än en mönsterlektion av handledaren — högst önskvärt vore, att två sådana förevisande lektioner kunde inleda periodens arbete — samt en övningslektion för var och en av de 4 eleverna i gruppen. Ökas nu elevantalet i klasserna till 28, måste praktikantergrupperna bestå av $5 + 5 + 4$ elever. Detta betyder, att endast i en av de 3 grupperna alla elever kunna få var sin övningslektion under perioden. För att elevernas intresse i detta avseende skulle tillgodoses behöfde läsåret utsträckas med 4 veckor. Under nuvarande förhållanden torde ingen annan utväg stå öppen än att dela vissa 45-minuterslektioner på två lektionshållare, vilket ju måste anses ytterst otillfredsställande, eller att på ett eller annat sätt, i strid mot gällande bestämmelser, taga erforderlig tid från något annat ämne. Där detta icke kan ske, måste några elever ur varje klass gå miste om den praktiska övning, som de enligt gällande bestämmelser få anses ha rätt till.

Det hittills sagda gäller gruppövningarna. Även i fråga om serieövningarna medför ökningen svårigheter. Samtliga elever i folkskoleseminariernas avgångsklasser skola enligt gällande bestämmelser hålla serieövningar i minst två ämnen, sammanlagt omkring 16 veckotimmar. Ökningen från 24 till 28 elever per klass medför alltså en ökad belastning för övningsskolan med 128 lektioner eller 16 $\frac{2}{3}$ procent.

Under de föreskrivna hospiteringsdagarna i övningsskolans klasser hålla vidare seminarieeleverna vissa lektioner. Då i regel omkring 10 elever i ett dubbelt folkskoleseminarium torde följa skolan varje dag och varje elev beräknas ha i medeltal en hospiteringslektion per dag, åtgår för detta ändamål ett 60-tal av övningsskolans lektioner i veckan.

Vid ett elevantal av 24 i varje seminarieklass beräknas belastningen av

elevlektioner i övningsskolan under stora delar av läsåret, enligt vad jag inhämtat, uppgå till 155 à 175 lektioner i veckan. Om elevantalet höjes till 28 skulle denna belastning ökas till 180 à 200 lektioner i veckan. Då en övningsskola om 7 läraravdelningar har endast 210 à 220 lektioner i veckan, blir tydligen denna belastning orimligt hög. Det är ju uppenbart, att man icke lämpligen kan överlåta en så stor del av undervisningen i övningsskolan åt eleverna.

Redan nu måste övningsskolorna vid de flesta seminarier anses vara för små, då det torde vara olämpligt att mer än halva lektionstiden användes för elevlektioner. Denna fråga synes förtjänt av särskilt övervägande vid den förestående utredningen rörande seminariernas organisation.

I själva verket medför det föreslagna höjda elevantalet betydande olägenheter även i andra avseenden. Vid en del seminarier äro laborationsutrymmen och skolköksutrymmen endast beräknade för grupper om 12 elever. Ökas elevantalet över 24, komma alltså i vissa naturvetenskapliga ämnen avsevärda svårigheter att uppstå. Ett annat ämne, som skulle bli lidande, är musiken. Enligt stadgan skola 4 lärartimmar i veckan för varje klassavdelning anslås till *individuell undervisning* i detta ämne. Det säger sig självt, att denna undervisning kommer att bli försvagad, om denna tid skall fördelas på 28 elever i stället för på 24.

Det kan icke vara riktigt, att staten genom att pressa in ett större antal elever i klasserna, än som avsetts vid organisationens uppgörande, gör det omöjligt för seminarierna att tillämpa de givna föreskrifterna.

Man klandrar ofta skolorna och klagar över att lärarutbildningen icke ger, vad den borde ge. Det synes då oriktigt att på sätt som föreslagits i propositionen försvaga lärarutbildningen på dess mest vitala punkt: den praktiska utbildningen.

Departementschefen har i detta sammanhang redogjort för en framställning från Tornedalskommunernas förbundskommitté, vari anhållits, att kunskaper i finska språket måtte få räknas såsom merit vid inträdesprövningarna till de norrländska seminarierna. Departementschefen har i likhet med skolöverstyrelsen avstyrkt framställningen, eftersom i viss mån redan viss hänsyn toges till sådana kunskaper. — Vidare har departementschefen på framställning av överstyrelsen förklarat sig anse att realskolekunskaper i engelska språket framdeles böra uppställas bland fordringarna för inträde vid folkskoleseminarierna.

Anslagsberäkningar.

Departementschefen har beräknat det för nästa budgetår erforderliga anslaget till avlöningar vid folkskoleseminarierna till 2 810 400 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 301 400 kronor. Härvid förutsättes, att värmeledningsskötare vid seminariet i Kalmar och vaktmästaren vid seminariet i Stockholm skola uppföras på ordinarie stat i lönegraden A 6. Vidare förordas inrättande vid sistnämnda seminarium av en ordinarie lärartjänst i trädgårdsskötsel i lönegraden A 17 och en ny ordinarie övningsskollärartjänst i lönegraden A 20, avsedd för den vid ifrågakvarande seminarium anordnade hjälpklassen. Slutligen föreslås uteslutande ur personalförteck-

ningen av en lektorstjänst och en på övergångsstat uppförd lärartjänst i trädgårdsskötsel; båda de sistnämnda åtgärderna äro en följd av tidigare fattade riksdagsbeslut.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, giva de av skolöverstyrelsen gjorda beräkningarna vid handen, att det tidigare förefintliga överskottet på folkskollärare numera ersatts av ett underskott, som överstyrelsen för närvarande uppskattar till omkring 270 lärare. För fyraårsperioden 1945/48 har skolöverstyrelsen beräknat lärarbehovet till 2 112 lärare. Under samma tid väntas 835 seminarieelever bliva utexaminerade, varför ett underskott för nämnda period av ytterligare ($2\,112 - 835 =$) 1 277 lärare skulle uppstå. För att fylla hela detta examinationsbehov skulle åren 1945 och 1946 på de tvååriga studentlinjerna behöva intagas icke mindre än sammanlagt 53 nybörjaravdelningar om 24 elever. Departementschefen har framhållit, att man för tiden efter 1948 vore berättigad att med hänsyn till födelsesiffrornas stegring och den väntade läraravgången räkna med ett betydande behov av lärare samt att det sålunda angivna lärarbehovet icke torde kunna tillgodoses inom ramen för den nuvarande seminarieorganisationen. Departementschefen har meddelat, att han hade för avsikt att redan under innevarande budgetår låta verkställa utredning angående vidtagande av åtgärder för att möta den beräknade lärarbristen.

Utskottet.

Utskottet får erinra, att Kungl. Maj:t den 16 februari 1945 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för verkställande av nämnda utredning. Utskottet förutsätter, att de sakkunniga vid fullgörandet av sitt uppdrag komma att klarlägga de faktorer, som bestämma lärarbehovet, och att på detta underlag möjligast tillförlitliga prognoser utarbetas för så stor tidrymd, att åtgärder i god tid kunna vidtagas i syfte att anpassa examinationen av lärare efter de vid varje tidpunkt växlande behoven. Den i motionerna I: 252 och II: 251 berörda frågan om elevernas praktiska utbildning synes utskottet böra göras till föremål för utredningens särskilda uppmärksamhet. Med vad sålunda anförts torde nämnda motioner — såvitt nu är i fråga — få anses besvarade.

Enligt skolöverstyrelsens förslag skulle under nästa läsår intagas 528 elever, motsvarande 22 klassavdelningar om 24 elever. Departementschefen har i likhet med statskontoret ansett läget vara sådant, att en höjning av elevantalet i klassavdelningarna borde äga rum. I sådant avseende har departementschefen förordat en höjning från nuvarande 24 till 28 och tillstyrkt, att sammanlagt 616 elever — därav 364 manliga och 252 kvinnliga — intagas med lika fördelning på fyraåriga och tvååriga linjer. Beträffande fördelningen av nybörjaravdelningarna har departementschefen anslutit sig till skolöverstyrelsens förslag.

I motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt nu är i fråga — har yrkats,

att elevantalet måtte i enlighet med föreskrift i gällande stadga för folkskoleseminarierna bestämmas till 24.

I likhet med skolöverstyrelsen anser sig utskottet böra framhålla, att pedagogiska skäl tala för att det stadgeenliga antalet av 24 elever per klassavdelning icke bör annat än i trängande fall överskridas och att de olägenheter, som följa av ett större elevantal, äro särskilt framträdande vid de för utbildningen så viktiga praktiska övningarna. Med hänsyn till den konstaterade stora lärarbristen har utskottet likväl ansett sig böra biträda departementschefens förslag om en elevintagning av 28 per klassavdelning och får alltså avstyrka bifall till det i nämnda motioner framställda yrkandet om begränsning av elevantalet i klassavdelningarna till 24. Utskottet förutsätter emellertid, att i samband med ovannämnda utredning till övervägande upptages frågan om vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas med avseende å organisationen av folkskoleseminarierna i syfte att återföra elevantalet i klassavdelningarna till det stadgeenliga antalet av 24.

Vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang föreslagit, har utskottet jämväl ansett sig böra biträda.

Departementschefen har — såsom av det följande närmare framgår — föreslagit inrättande av tre provisoriska småskoleseminarier och förordat, att eleverna vid dessa seminarier skulle få sin praktiska utbildning vid folkskola i respektive seminariestäder. Några särskilda övningsskollärartjänster skulle icke inrättas. I stället borde särskilt arvode av 800 kronor för år utgå till de folkskollärare eller småskollärarinnor, som komma att förordnas till handledare för seminarieeleverna. Med hänsyn till de olägenheter, som ett elevantal av 28 i klassavdelningarna vid folkskoleseminarierna kan väntas medföra för den praktiska utbildningen, har utskottet funnit det befogat, att möjligheter beredas till en motsvarande anordning vid de åtta folkskoleseminarier, där under nästa läsår tvååriga linjer komma att vara inrättade, d. v. s. vid seminarier i Falun, Göteborg, Karlstad, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Utskottet vill därför föreslå, att ett belopp av $(8 \times 800 =) 6\,400$ kronor ställes till förfogande för utgivande av arvodet till de folkskollärare på seminarieorterna, som i ortens folkskolor må kunna komma att förordnas som handledare för seminarieeleverna. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör på grund härav höjas till $(396\,000 + 6\,400 =) 402\,400$ kronor.

I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen föreslagit beträffande folkskoleseminarierna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) besluta, att personalförteckningen för folkskoleseminarierna skall tills vidare från och med budgetåret 1945/46 i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

---

 73 lektorer ..... A 27

---

 77 övningsskollärare ..... A 20

---

 7 lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium A 17

---

 12 vaktmästare ..... A 6;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsvis ..... kronor 1 967 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a. Arvoden åt semina-
rieläkare m. m., *för-*
slagsvis ..... kronor 24 000
  - b. Arvoden åt semi-
narieläkarbibliotekarier » 10 000
  - c. Arvoden åt biträ-
den på rektors-
expeditionerna . . . » 10 000
  - d. Särskilda arvoden
vid provårsemina-
rier ..... » 16 300
  - e. Tilläggsarvoden åt
lärare vid kurser
för utbildande av
kyrkomusiker, *för-*
slagsvis ..... » 5 600
  - f. Arvoden vid kurser
för utbildande av
hjälpklasslärare . . » 11 600 » 77 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie
personal, *förslagsvis* ..... » 402 400
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* ..... » 369 300

 Summa kronor 2 816 800;

c) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 816 800 kronor;

II. att motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt här är i fråga — i den mån de icke må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Folkskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 152, s. 341—345), vilket innebär en anslagshöjning med 41 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 351 000 kronor.

3:o) **Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153, s. 345), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

4:o) **Folkskoleseminarierna: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 154, s. 345 och 346), vilket innebär en anslagshöjning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

5:o) **Småskoleseminarierna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 155, s. 346—373) föreslagit riksdagen att dels besluta, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs och Växjö utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och vartdera seminariet i Skara och Växjö 4 parallella avdelningar av varje klass, samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun, Norrköping och Stockholm, allt på sätt departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven personalförteckning och avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock till Småskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 700 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft
dels de två ovan under punkten 1:o) omförmälda likalydande motionerna I: 252 och II: 251, såvitt de avse småskoleseminarierna;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *L. Bondeson m. fl.* (I: 253) och den andra inom andra kammaren av herrar *O. Andersson* i Malmö och *G. Fahlman* (II: 387), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Landskrona småskoleseminarium skall utvidgas att omfatta fyra examinationsavdelningar, men att något provisoriskt seminarium i Norrköping icke skall inrättas.

Beträffande innehållet i förstnämnda två motioner hänvisas till redogörelsen under punkten 1:o här ovan. I fråga om innehållet i de två andra motionerna hänvisas till motionen II: 387.

Seminarieorganisationen.

Av de nuvarande 7 småskoleseminarierna äro 6 s. k. dubbelseminarier, d. v. s. organiserade för utexamination av två klassavdelningar seminarieelever vardera per år. Dubbla äro seminarierna i Härnösand, Landskrona, Lycksele, Skara, Strängnäs och Växjö. Seminariet i Haparanda har en enda utbildningslinje, vilken är treårig.

Det normala antalet elever i klasserna är 24. Emellertid har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår och i viss utsträckning redan för budgetåret 1943/44 medgivit, att elevantalet med hänsyn till behovet av ökad examinationskapacitet må höjas till 26 i varje klass.

Småskoleexaminationens maximala kapacitet är därför för närvarande ($2 \times 6 \times 26 + 26 =$) 338 småskollärarinnor per år.

Innevarande budgetår har *dels* full intagning av 13 nybörjaravdelningar skett vid de egentliga småskoleseminarierna, *dels* intagits sammanlagt 8 nybörjaravdelningar vid vissa folkskoleseminarier. Sammanlagt ha alltså 21 nybörjaravdelningar intagits.

Genom beslut den 3 mars 1944 anbefallde Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att, med beaktande, i den mån så vore möjligt, av det förutsebara behovet av lärare med småskolläraryrkeskompetens, skyndsamt verkställa utredning angående småskoleseminariernas lämpliga organisation samt att, efter samråd med byggnadsstyrelsen i vad anginge byggnadsfrågor, till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning härav har *skolöverstyrelsen* i samband med sina anslagsäskanden för nästa budgetår överlämnat den begärda utredningen samt avgivit förslag i ämnet. Överstyrelsen anför i huvudsak följande.

Lärarbehovet. *Läraravgången* förorsakar ett ersättningsbehov av 475 à 500 småskollärarinnor årligen intill mitten av 1960-talet, men därefter torde ersättningsbehovet komma att under ett antal år bli ganska litet.

Den ökade *nativiteten* medför ett ökat lärarbehov, som kan beräknas till 250 per år, lågt räknat, till och med 1951. Senast från och med början av 1960-talet torde lärarbehovet till följd av minskat barnantal komma att raskt nedgå. Skulle nedgången ske i samma takt som den nu pågående stegringen,

skulle lärarbehovet då komma att minskas med omkring 250 per år. Rörande den däremellan liggande tiden — 1950-talet — kan ingenting med bestämdhet sägas i fråga om barnantalets storlek. Någon ökning av småskolebarnens antal under dessa år kan dock knappast påräknas. Snarare torde en minskning komma att ske.

Genom *rationaliseringsåtgärder* m. m. kommer behovet av småskollärarinnor att minskas med bortåt 100 per år under 1940-talet. Hur härmed kommer att bli under 1950- och 1960-talen kan icke förutses. Sannolikt kommer dock viss minskning att ske.

På grundval av den undersökning rörande *arbetslösheten*, som skolöverstyrelsen företog hösten 1941, kan man beräkna, att antalet arbetslösa småskollärarinnor under läsåret 1943/44 skulle ha uppgått till i medeltal ungefär 300. Detta överskott torde emellertid kunna helt absorberas under läsåret 1944/45.

Av infortrade rapporter från 51 folkskolinspektörer rörande tillgången på småskollärarinnor framgår följande:

I 1 inspektionsområde ha stora svårigheter förelegat att skaffa vikarier.

I 27 inspektionsområden ha vissa svårigheter förelegat att skaffa vikarier.

I 23 inspektionsområden ha inga svårigheter förelegat att skaffa vikarier.

Vid det tillfälle, då dessa rapporter avfattades (mitten av maj 1944), voro något mer än 200 småskollärarinnor anställda såsom vikarier för inkallade folkskollärare.

De underrättelser, som överstyrelsen erhållit rörande lärartillgången under innevarande hösttermin, visa, att ganska stora svårigheter för närvarande föreligga att erhålla kompetenta lärarinnor.

Den examination, som kommer att äga rum åren 1945 och 1946, kommer icke att vara tillräcklig för att möta det lärarbehov, som då finnes.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas följande: Under tiden till och med början av 1950-talet kan behovet av nya småskollärarinnor uppskattas till *omkring 650 per år*. Om barnantalet därefter till och med början av 1960-talet kommer att hålla sig relativt konstant och ingen egentlig rationalisering sker, skulle behovet av nya småskollärarinnor under denna period hålla sig omkring 500 per år. Då emellertid, som nyss nämnts, barnantalet sannolikt kommer att minska, åtminstone mot periodens slut, och rationaliseringen att fortsätta, kan man måhända uppskatta behovet till *omkring 400 per år*. Under resten av 1960-talet kommer lärarbehovet sannolikt att sjunka starkt.

Examinationen åren 1945 och 1946 kan icke täcka det behov av nya lärarinnor, som då torde finnas. Detta borde egentligen motivera en högre behovssiffra för de närmaste åren, än vad här ovan nämnts. Med hänsyn till dels osäkerheten i beräkningarna av antalet läraravdelningar, dels den förefintliga relativt orörliga reserven av äldre lärarinnor, synes försiktigheten dock bjuda, att siffrorna ej upptagas till högre belopp än vad ovan skett.

Eleventagningens storlek. Överstyrelsen får erinra om att gällande stadga för småskoleseminarierna föreskriver, att i varje klassavdelning icke må intagas flera än 24 elever. Vid skilda tillfällen har hävdats, att utbildningens effektivitet skulle äventyras, om ett större antal elever sammanfördes i en avdelning. Visserligen beslöt 1943 års riksdag av statsfinansiella skäl, att elevantalet vid vissa seminarier skulle höjas till 26, men riksdagen betonade på samma gång, att höjningen var att betrakta som ett provisorium, och att

en återgång till det normala antalet 24 borde ske, så snart omständigheterna det medgäve. Då det nu gäller att söka utreda organisationens behövliga storlek på relativt lång sikt, finns det därför för överstyrelsen ingen anledning att räkna med ett större antal elever per klassavdelning än vad stadgan föreskriver och den pedagogiska erfarenheten funnit vara lämplig.

De i det föregående utförda approximativa beräkningarna ha givit vid handen, att det förutsebara behovet av nya småskollärarinnor under tiden till och med början av 1950-talet kan uppskattas till omkring 650 per år samt att seminarieorganisationen under den därpå följande 10-årsperioden bör vara beredd att möta ett behov av omkring 400 nya lärarinnor per år, under det att behovet därefter under en tid kommer att sjunka betydligt. De nämnda siffrorna motsvara 27, respektive 17 examinationsavdelningar. Detta gäller dock blott under den förutsättningen, att alla de vid seminarierna intagna eleverna verkligen kvarstanna på lärarbanan. Så är emellertid icke fallet. Åtskilliga av eleverna lämna nämligen lärarbanan redan under de allra första åren efter examen, och några avbryta studierna under seminarietiden. På grund av dessa omständigheter måste synbarligen elevintagningen göras något större än det ovannämnda behovet av nya lärarinnor. Seminarieorganisationen synes därför böra anpassas efter en elevintagning av

28 klassavdelningar under tiden till och med början av 1950-talet,

18 klassavdelningar under tiden från och med mitten av 1950-talet till och med början av 1960-talet.

Såvitt nu kan förutses, torde därefter en inskränkning av seminarieorganisationen komma att bli behövlig.

De nuvarande seminariernas utvidgningsmöjligheter. Den nuvarande seminarieorganisationen med 6 dubbelseminarier och 1 enkelseminarium medger en utexamination av 13 klassavdelningar årligen. Den är alltså icke tillräcklig för den examination, som enligt ovanstående skulle erfordras för de närmaste 15 à 20 åren.

När det gäller att finna utvägar för en expansion av seminarieverksamheten, bör man givetvis i första hand söka utröna, i vad mån de redan befintliga småskoleseminarierna ha möjlighet att mottaga ytterligare elevavdelningar. En utvidgning av de nuvarande dubbelseminarierna med en tredje, möjligen även en fjärde parallellavdelning är därvid tänkbar, därest lokala förutsättningar härför finnas. En sådan ökning av seminarieavdelningarnas antal medför emellertid också med nödvändighet en utvidgning av seminariernas övningsskolor. Ett dubbelseminarium, d. v. s. ett seminarium med två parallellavdelningar i båda klasserna, behöver en övningsskola omfattande 5 läraravdelningar. Om seminariet utvidgas till att omfatta tre parallellavdelningar i varje klass, måste man beräkna 7 läraravdelningar i övningsskolan o. s. v.

Intet av de nuvarande småskoleseminarierna har möjlighet att inom de lokaler, som seminariet nu disponerar, mottaga nyssnämnda antal avdelningar av seminarieelever och övningsskolbarn. Utvidgningen kommer därför att medföra krav på tillbyggnad eller förhyrning av nya lokaler. Trots detta måste dock en sådan utvidgning vara att föredraga ur ekonomisk synpunkt framför upprättande av nya fristående seminarier.

De nuvarande småskoleseminarierna kunna enligt överstyrelsen genom en utbyggnad av lokalerna givas följande examinationskapacitet:

Seminariet i Haparanda	1	examinationsavdelning
» » Lycksele	2	examinationsavdelningar
» » Härnösand	3	»
» » Strängnäs	3	»
» » Skara	4	»
» » Växjö	4	»
» » Landskrona	4	»

Summa 21 examinationsavdelningar.

Upprättande av provisoriska seminarier. Skolöverstyrelsen kommer alltså till det resultatet, att av de 28 examinationsavdelningar, som befunnits erforderliga under tiden till och med början av 1950-talet, blott 21 kunna åstadkommas genom en utvidgning av de redan befintliga seminarierna. För de återstående 7 erforderliga examinationsavdelningarna skulle följaktligen provisoriska seminarier behöva inrättas. Härvid uppstår emellertid det spörsmålet, om utvidgningen av de nuvarande seminarierna verkligen bör göras så omfattande, att däri inrymmas 21 klassavdelningar. Då enligt överstyrelsens i det föregående gjorda beräkningar den erforderliga examinationskapaciteten från och med mitten av 1950-talet endast behöver utgöra 18 avdelningar, kunde det synas mest ändamålsenligt att icke utvidga de nuvarande seminarierna mer än som svarar mot sistnämnda behov. I så fall skulle de provisoriska seminarierna behöva anordnas för 10 examinationsavdelningar. Härom har överstyrelsen närmare anfört följande.

Vissa skäl tala för att man i möjligaste mån bör utnyttja de redan befintliga seminarierna, även om deras utbyggande blir rätt dyrbart, innan man vidtar åtgärder för att inrätta provisoriska seminarier.

Även dessa senare komma nämligen att ställa sig relativt dyrbara (hyra för lokaler, inköp av möbler och utrustning, avlönande av särskild rektor).

Viktigare än dessa ekonomiska synpunkter äro de pedagogiska och organisatoriska. Framförallt kommer lärarfrågan vid de provisoriska seminarierna att bli bekymmersam.

Särskilda svårigheter komma att yppa sig vid valet av rektorer för de provisoriska seminarierna.

De hjälpmedel, som stå till förfogande vid utbildningen, måste bli torftigare än vid ett permanent seminarium. Särskilt gäller detta seminariets bokbestånd.

Till ett seminarium hör såsom en mycket viktig del en övningsskola. Att upprätta en sådan vid ett provisoriskt seminarium synes emellertid icke kunna komma i fråga. Elevernars praktiska utbildning bör därför anordnas på annat sätt vid de provisoriska seminarierna. En överenskommelse bör träffas med ortens skolmyndigheter om att auskultationer och övningslektioner få förläggas till ortens folkskolor, där för ändamålet lämpliga och skickliga lärare få tjänstgöra såsom handledare för eleverna.

De svårigheter, som måste uppträda vid de provisoriska seminarierna, och de nackdelar, som utbildning därstädes har i jämförelse med utbildningen vid de permanenta seminarierna, böra givetvis icke hindra upprättande av provisoriska seminarier, då de permanenta icke räckta till. Överstyrelsen finner emellertid, att man i första hand bör utnyttja de nuvarande seminarierna och att provisoriska seminarier böra inrättas endast i den mån erforderliga klassavdelningar icke kunna inrymmas i de nuvarande seminarierna efter deras utvidgning.

Överstyrelsen anser sålunda, att de nuvarande seminarierna böra utvidgas till att omfatta sammanlagt 21 examinationsavdelningar och att provisoriska seminarier böra upprättas för de återstående 7 examinationsavdelningarna.

Förläggningen av de provisoriska seminarierna. Överstyrelsen har funnit följande städer böra komma i fråga som förläggningsort i nedan nämnd ordning, nämligen

Stockholm (2 avdelningar),
Norrköping (2 à 3 avdelningar),
Falun (2 avdelningar),
Örebro (2 avdelningar).

Överstyrelsens förslag. Överstyrelsens förslag i organisationsfrågan innebär sammanfattningsvis följande:

Nuvarande seminarier	Examinationsavdelningar
Haparanda	1
Lycksele	2
Härnösand	3 (+ 1)
Strängnäs	3 (+ 1)
Skara	4 (+ 2)
Växjö	4 (+ 2)
Landskrona	4 (+ 2)
Provisoriska seminarier	
Falun	2
Stockholm	2
Norrköping	2 à 3
	<hr/> Summa 27 à 28

Elevertagningen 1945. För nästa budgetår föreslår skolöverstyrelsen en intagning av $27 \times 26 = 702$ elever. Härigenom skulle den beräknade lärarbristen år 1947 — omkring 700 lärare — komma att i stort sett täckas. Därest endast 24 elever per klass skulle intagas 1945, skulle för att täcka denna brist erfordras 30 nybörjaravdelningar, nämligen 29 vid tvååriga linjen ($29 \times 24 = 696$) och 1 vid den treåriga linjen.

Statskontoret påyrkar i första hand, att elevantalet per klass höjes till 28. Vidare föreslår statskontoret, att den nuvarandeseminarieorganisationen utbygges endast till en examinationskapacitet av 17 klasser per år, att endast två provisoriska dubbelseminarier upprättas (Stockholm och Falun), att dessa skola förestås av därvarande folkskoleseminarierektorer samt att nya övningsskolklasser inrättas allenast i den mån så kan anses oundgängligen nödvändigt.

Departementschefen har biträtt överstyrelsens förslag med den ändringen, att han i stället för en utbyggnad av seminarierna i Härnösand och Landskrona med 1 respektive 2 avdelningar förordar en intagning av 28 elever per klass. Departementschefen anför följande.

Som inledningsvis framhållits, var redan förra året situationen sådan, att de befintliga småskoleseminariernas examinationskapacitet, sammanlagt 13 klassavdelningar med för närvarande högst 26 elever i varje klass, icke ens med utnyttjande av samtliga resurser kunde förslå. Problemet löstes då genom att vissa folkskoleseminarier togos i anspråk för utbildning jämväl av småskollärarinnor. Denna anordning förklarade min företrädare emellertid då endast vara att betrakta såsom ett av förhållandena framtvingat provisorium. Av vad i det föregående under punkten 151 anförts framgår även, att folkskoleseminarierna nu för en tid framåt måste anlita alla sina resurser för det egna behovet. Under sådana förhållanden kan någon ny intagning av elever för utbildning till småskollärarinnor vid dessa seminarier ej ske. Andra utvägar måste uppenbarligen tillgripas.

Av skolöverstyrelsens utredning framgår, att behovet av nya lärare är särskilt stort under de närmaste 7 åren samt att behovet under 10-årsperioden därefter visserligen är större än vad som svarar mot den nuvarande examinationskapaciteten men likväl avsevärt mindre än under nyssnämnda 7-årsperiod. Då det nu gäller att skapa en ny seminarieorganisation, synes mig denna böra avpassas efter det på längre sikt beräknade behovet. Vad som därutöver för de närmaste åren kan krävas bör fyllas genom provisoriska åtgärder. Som av det föregående framgår har skolöverstyrelsen för den närmast följande 7-årsperioden beräknat den erforderliga elevintagningen till 28 klassavdelningar årligen och för perioden därefter till 18 avdelningar årligen. Med tillämpning av vad nyss framhållits synes mig alltså seminarieorganisationen böra beräknas med hänsyn till sistnämnda examinationsbehov eller 18 klassavdelningar. Detta skulle emellertid nödvändiggöra inrättande av provisoriska seminarier för icke mindre än 10 klassavdelningar. Överstyrelsen har i stället räknat med 21 avdelningar inom den nuvarande organisationens ram och 7 avdelningar i provisoriska seminarier. Av olika anledningar, icke minst pedagogiska skäl, synas mig de provisoriska seminarierne ej böra givas större omfattning än vad överstyrelsen sålunda föreslagit. Det är därför nödvändigt att söka åstadkomma en begränsning av det totala antalet examinationsavdelningar. Överstyrelsen har i sitt förslag räknat med en återgång till det normala maximumantalet elever per klass, 24. Som bekant har de sista två åren en höjning av detta antal till 26 medgivits. Statskontoret har, liksom förut beträffande folkskoleseminarierna, förordat en höjning av elevantalet till 28. Som av punkten 151 framgår har jag för folkskoleseminariernas vidkommande anslutit mig till statskontorets förslag. Då några pedagogiska skäl för åtskillnad i nu ifrågavarande hänseende mellan de båda seminarietyperna icke torde kunna förebringas och de statsfinansiella förhållandena nödvändiggöra största möjliga utnyttjande av den befintliga seminarieorganisationen, vill jag därför även för småskoleseminariernas del förorda en höjning tillsvidare av elevantalet per klassavdelning till 28. Jag förutsätter därvid givetvis, att överstyrelsen alltjämt bör äga möjlighet att med hänsynstagande till de lokala förhållandena i särskilda fall besluta om begränsning av elevantalet till 24 eller 26. Den sålunda föreslagna åtgärden skulle möjliggöra en begränsning av antalet examinationsavdelningar med högst 4. I stället för 28 avdelningar om 24 elever skulle krävas 24 avdelningar om 28 elever ($24 \times 28 =$) 672. Av dessa böra, som jag förut framhållit, 18 erhållas inom den nuvarande organisationens ram och de återstående 6 genom inrättandet av provisoriska seminarier.

De utvidgningar av nuvarande seminarier, som påkallas av vad jag här förordat, synas mig med hänsyn till förefintligheten av lämpliga lokaler och andra

på frågan inverkan förhållanden böra komma till stånd vid seminarierna i Skara, Strängnäs och Växjö. Sålunda räknar jag med att under nästa budgetår följande antal klassavdelningar komma att intagas vid seminarierna, nämligen 4 vid ett vart av seminarierna i Skara och Växjö, 3 vid seminariet i Strängnäs, 2 vid vart och ett av seminarierna i Härnösand, Landskrona och Lycksele samt 1 vid seminariet i Haparanda. Tillsammans gör detta en elevintagning av $(2 \times 4 \times 28 + 3 \times 28 + 3 \times 2 \times 28 + 28 =)$ 504 elever eller något därunder.

Beträffande förläggningen av de provisoriska seminarierna synas mig överstyrelsens skäl till förmån för Stockholm och Falun bärande. I nämnda städer bör sålunda inrättas ett provisoriskt dubbelseminarium. För det tredje seminariets förläggande finnas huvudsakligen tvenne alternativ, Örebro och Norrköping. I likhet med skolöverstyrelsen har jag funnit Norrköping böra givas företräde med hänsyn till att lokalfrågan där ställer sig gynnsammare. Som överstyrelsen anført torde möjligheter även finnas att för framtiden utöka ett dit förlagt dubbelseminarium med ytterligare en parallellavdelning. Vid de provisoriska seminarierna skulle alltså intagas högst $(3 \times 2 \times 28 =)$ 168 elever. Tillsammans skulle alltså under de närmaste 7 åren kunna intagas ett högsta elevaltal av $(504 + 168 =)$ 672.

Det av skolöverstyrelsen för budgetåret 1945/46 beräknade något större intagningsbehovet, 694 elever, torde icke behöva föranleda några särskilda åtgärder för detta år.

Till frågan om vissa byggnadsarbeten, vilka föranledas av den utvidgade organisationen, återkommer jag i annat sammanhang.

Anslagsberäkningar.

Den föreslagna utvidgningen av seminarieorganisationen har föranlett förslag om viss utbyggnad av personalorganisationen.

Rektorstjänster. Tre nya sådana tjänster föreslås för de tre provisoriska seminarierna, samtliga placerade i avlöningsgrupp II (E 8), vilken är avsedd för dubbelseminarier. Rektorerna i Skara, Strängnäs och Växjö, vilka avses skola utvidgas, föreslås från och med den 1 juli 1946 uppflyttade till avlöningsgrupp I (E 9) och erhålla nedsatt undervisningsskyldighet. Rektorerna vid seminarierna i Skara och Växjö, vilka seminarier skola utvidgas till dubbel kapacitet, föreslås dock få ett lönetillägg av 510 kronor vardera redan för innevarande budgetår.

Adjunktstjänster. Kungl. Maj:ts förslag innebär en ökning av antalet dylika tjänster med 5 ordinarie och 3 extra ordinarie.

Övningskollärartjänster. Departementschefen förordar inrättande av 2 ordinarie och 3 extra ordinarie sådana tjänster, alla avsedda för permanenta seminarier. För de provisoriska seminarierna anses inga dylika befattningar erforderliga, då seminarieeleverna avses skola få sin praktiska utbildning vid någon av förläggningsortens vanliga folkskolor. Departementschefen föreslår ett arvode av 800 kronor för år åt de vederbörande skoldistrikt tillhörande folkskollärare eller småskollärarinnor, som förordnas till handledare för seminaristerna.

I kostnadshänseende innebär Kungl. Maj:ts förslag en anslagshöjning med 368 100 kronor.

Utskottet.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att behovet av nya småskollärare är särskilt framträdande under de närmaste sju åren samt att behovet under tioårsperioden därefter visserligen är större än vad som svarar mot den nuvarande examinationskapaciteten men likväl avsevärt mindre än under nämnda sjuårsperiod. Skolöverstyrelsen har beräknat den erforderliga elevintagningen för omförmälda sjuårsperiod till 28 klassavdelningar årligen och för perioden därefter till 18 avdelningar årligen. För att möta den närmaste tidens behov skulle enligt överstyrelsens förslag böra intagas 21 avdelningar inom den nuvarande organisationens ram och 7 avdelningar i provisoriska seminarier. Härvid har överstyrelsen räknat med en återgång till det normala maximiantalet elever per klass d. v. s. 24, dock att för nästa läsår skulle intagas 26 elever per klass vid de seminarier, där detta låter sig göra.

Departementschefen har framhållit, att då det nu gällde att skapa en ny seminarieorganisation, denna syntes böra anpassas efter det på längre sikt beräknade behovet och att vad därutöver kunde krävas för de närmaste åren borde fyllas genom provisoriska åtgärder. Departementschefen har, utgående från denna ståndpunkt, ansett organisationen böra beräknas med hänsyn till nyss angivna examinationsbehov eller alltså till 18 klassavdelningar. Då icke minst pedagogiska skäl talade för att de provisoriska seminarierna begränsades att omfatta högst det av skolöverstyrelsen föreslagna antalet, måste enligt departementschefens mening det totala antalet examinationsavdelningar nedbringas. För att möjliggöra att samtidigt härmed examinationskapaciteten kan hållas i stort sett på den av överstyrelsen angivna nivån har departementschefen — i anslutning till den ståndpunkt han intagit beträffande folkskoleseminarierna — förordat en höjning tills vidare av elevantalet per klassavdelning till 28. Departementschefen har emellertid härvid förutsatt, att överstyrelsen alltjämt borde äga möjlighet att med hänsynstagande till de lokala förhållandena i särskilda fall besluta om begränsning av elevantalet till 24 eller 26. Den av departementschefen föreslagna begränsningen av antalet klassavdelningar innebär i förhållande till skolöverstyrelsens förslag, att vid vart och ett av seminarierna i Landskrona och Härnösand skulle intagas 2 avdelningar mot av överstyrelsen föreslagna 4 respektive 3. Härigenom skulle någon utbyggnad av lokalerna vid seminarierna i Landskrona och Härnösand — vilket skulle draga en sammanlagd kostnad av 1 190 000 kronor (590 000 kronor för Landskrona och 600 000 kronor för Härnösand) — undvikas.

Enligt departementschefens förslag skulle de provisoriska seminarierna förläggas till Stockholm, Falun och Norrköping samt omfatta 6 klassavdelningar.

I motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt nu är i fråga — har yrkats, att elevantalet måtte i enlighet med föreskrift i gällande stadga för småskoleseminarierna bestämmas till 24 och i motionerna I: 253 och II: 387 har föreslagits, att Landskrona småskoleseminarium måtte utvidgas att omfatta 4 av-

delningar och att något provisoriskt seminarium i Norrköping icke skulle inrättas.

Utskottet har för sin del med hänsyn till det konstaterade trängande behovet av en ökad utexamination av småskollärare ansett sig böra ansluta sig till det av departementschefen framlagda förslaget. På grund av statsfinansiella skäl anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionerna I: 253 och II: 387. Vidkommande det i motionerna I: 252 och II: 251 framställda yrkandet, vilket utskottet icke heller funnit sig böra biträda, vill utskottet — under erinran om vad utskottet beträffande motsvarande spörsmål anfört i fråga om folkskoleseminarierna — framhålla, att enligt utskottets mening olägenheterna av ett elevantal av 28 i klassavdelningarna vid småskoleseminarierna äro väl så framträdande som vid folkskoleseminarierna. Utskottet försätter därför, att Kungl. Maj:t till övervägande upptager frågan om vilka åtgärder som kunna och böra vidtagas med avseende å organisationen av småskoleseminarierna i syfte att, när förhållandena det medgiva, återföra elevantalet i klassavdelningarna till det stadgeenliga antalet av 24.

Emot vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang föreslagit, har utskottet icke funnit annat att erinra än att utskottet — i anslutning till den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit beträffande folkskoleseminarierna — funnit det befogat, att möjligheter beredas att för seminarieelevernas praktiska utbildning icke blott för de föreslagna provisoriska seminariernas del utan även för de nuvarande seminariernas del utnyttja folkskolorna på seminarieorterna. I sådant avseende torde ett belopp av ($7 \times 800 =$) 5 600 kronor böra ställas till förfogande för utgivande av arvoden till de folkskollärare eller småskollärare på seminarieorterna, som i folkskolor därstädes må komma att förordnas som handledare för seminarieeleverna. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör på grund härav höjas till ($294\,500 + 5\,600 =$) 300 100 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,

a) besluta, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs och Växjö utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och vartdera seminariet i Skara och Växjö 4 parallella avdelningar av varje klass samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun, Norrköping och Stockholm, allt på sätt departementschefen förordat;

b) godkänna följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
9 rektorer, avlöningsgrupp II	E 8
1 rektor, avlöningsgrupp III	E 7
30 adjunkter	A 23
6 lärare i teckning	A 21
7 » i musik	A 21
7 » i gymnastik med lek och idrott	A 21
29 övningsskollärare	A 20
6 lärarinnor i kvinnlig slöjd	A 18
1 lärarinna i hushållsgöromål	A 16
7 vaktmästare	A 6

Tjänstemän å övergångsstat.

4 ämneslärare	A 20
---------------------	------

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e.

3 adjunkter	Eo 21;
-------------------	--------

c) godkända följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	767 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt semina- rieläkare m. m., för- slagsvis	kronor	16 900
b. Arvoden åt semina- riebibliotekarier ..	»	5 900
c. Arvoden åt biträden på rektorsexpedi- tionerna	»	5 100
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårds- skötsel	»	1 400
e. Arvode åt ett bi- träde för matlag- ningen vid semina- riet i Lycksele ...	»	1 800
		31 100

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie	
personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 300 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	157 600
<hr/>	
Summa kronor 1 256 300;	

d) till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 256 300 kronor;

II. att motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt här är i fråga — icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 253 och II: 387 — såvitt här är i fråga — icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

6:o) **Småskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 156, s. 373—376), vilket innebär en anslagshöjning med 47 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Småskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 144 400 kronor.

7:o) **Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157, s. 376), vilket innebär en anslagshöjning med 18 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 36 500 kronor.

8:o) **Småskoleseminarierna: Utrustning.** Kungl. Maj:t har (punkt 158, s. 377 o. 378) föreslagit riksdagen att till *Småskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de ovan under punkten 5:o) omförmälda likalydande motionerna I: 253 och II: 387, såvitt de avse förevarande anslag.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 253 och II: 387, såvitt här är i fråga, till *Småskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

9:o) **Byggnadsarbeten vid vissa småskoleseminarier.** I propositionen nr 200 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 9 mars 1945, föreslagit riks-

dagen att för budgetåret 1945/46 å kapitalbudgeten under rubrik Statens allmänna fastighetsfond anvisa dels till Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Skara ett investeringsanslag av 804 000 kronor, dels till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs ett investeringsanslag av 680 000 kronor, dels ock till Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Växjö ett investeringsanslag av 507 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de ovan under punkten 5:o) omförmälda likalydande motionerna I: 253 och II: 387, såvitt de avse förevarande anslag.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag är en följd av den ståndpunkt departementschefen enligt punkten 5:o) här ovan intagit till frågan om utbyggnad av de permanenta småskoleseminarierna. Skolöverstyrelsen hade förordat utbyggnad även av småskoleseminarierna i Landskrona och Härnösand för en sammanlagd kostnad av 1 190 000 kronor, varav 590 000 kronor belöpande å det förra¹ och 600 000 kronor å det senare seminariet.

Skara. För budgetåret 1938/39 anvisades dels ett reservationsanslag av 126 000 kronor för till- och påbyggnad av en flygelbyggnad m. m., dels ett reservationsanslag av 14 500 kronor till toalettanordningar vid seminariet. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1939 fingo ifrågavarande byggnadsarbeten icke fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar. Vidare anvisades för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 17 500 kronor till ny vaktmästarbostad vid seminariet. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 februari 1940 fick detta anslag icke disponeras i annan mån än som erfordrades till bestridande av kostnaderna för redan utförda förarbeten. Sedermera anvisade 1944 års riksdag å tilläggsstat för budgetåret 1943/44 under rubriken Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Skara ett investeringsanslag av 196 000 kronor, avseende genomförande av nyssnämnda byggnadsarbeten enligt i kostnadsbesparande syfte något omarbetade planer. Dessa arbeten ha ännu icke igångsatts.

Genom den nu föreslagna utvidgningen av seminariet har byggnadsfrågan kommit i ett annat läge. De förut ifrågasatta arbetena skulle nu vara otillräckliga. *Byggnadsstyrelsen* har låtit utreda såväl frågan om en omändring och utökning av den befintliga seminariebyggnaden som möjligheten av dennas rivning och ersättande med en nybyggnad. Därvid har det senare alternativet visat sig ej blott ge ett avsevärt bättre resultat i fråga om planlösningen utan även ställa sig ekonomiskt fördelaktigare. Byggnadsstyrelsen har därför ansett sig böra förorda detta alternativ.

Strängnäs. Förslaget avser tillbyggnad av en trevånings flygel och nybyggnad av ett gymnastikhus.

Växjö. Förslaget avser *dels* en förening av huvud- och gymnastikbyggnaderna genom en nybyggnad i tre våningar *dels ock* vissa ändringsarbeten i befintliga byggnader.

¹ För vissa byggnadsarbeten vid seminariet i Landskrona har av 1944 års riksdag härutöver på tilläggsstat för budgetåret 1943/44 anvisats ett investeringsanslag av 110 000 kronor.

Under hänvisning till den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit till frågan om småskoleseminariernas organisation tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 253 och II: 387, såvitt här är i fråga,

a) till *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Skara* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 804 000 kronor;

b) till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 680 000 kronor;

c) till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Växjö* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 507 000 kronor.

Stockholm den 13 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Sven Larsson, Bäcklund, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Carlström, Emil Petersson, Ragnar Bergh* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Persson* i Falla, *Bergström, Mårtensson, Wallentheim, Malmborg* i Skövde, *Viklund, Onsjö, Sejve, Hoppe* och *Thapper*.

Reservationer:

1) vid *punkten 1:o* (Folkskoleseminarierna: Avlöningar) av herrar *Oscar Olsson, Emil Petersson, Malmborg* i Skövde och *Hoppe*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såsom av — — — anses besvarade.

Departementschefen frångår skolöverstyrelsens förslag om intagning av, som hittills, 24 elever i varje klass och hemställer, att elevantalet skall ökas till 28. Motiveringen är, att skolöverstyrelsen beräknat lärarbehovet för läsåren 1945/48 till 2 112 nya lärare, under det att endast 835 väntas bli utexaminerade samma tid, varför ett underskott skulle uppstå på 1 277 lärare. Med samma intagning för framtiden som skolöverstyrelsen föreslår skulle, på grund av utexamineringen av studentklasser 1947 och 1948, underskottet det sistnämnda året bli minskat med $(2 \times 11 \times 24 =) 528$, således till 749. Med en intagning enligt departementschefens förslag under samma tid skulle underskottet stanna vid 661. Denna skillnad på 88 utexaminerade under fyra år är dock relativt ringa i förhållande till det i båda fallen stora underskottet. Dessutom är att märka, att även enligt skolöverstyrelsens förslag, till och med om seminarieorganisationen inte till dess utvidgats, redan 1948 ett antal av 500 nya lärare kommer att utexamineras och därefter årligen 528 mot endast 51 i fjol, 120 i år, 331 år 1946 och 400 år 1947. Men det är ju även departementschefens mening, att seminarieorganisationen skall väsentligt utvidgas på grundval av en utredning, som verkställes redan innevarande år. Vilka resultat utredningen kan komma till beträffande kostnaderna och effektiviteten av utvidgningen är naturligtvis ovisst, men det synes ändå både ovanligt och mindre välbetänkt att under pågående utredning vidtaga genomgripande försämringar i svensk lärarutbildning.

Detta blir nämligen enligt en praktiskt taget enhällig sakkunskap följden av denna ökning av klassernas storlek. Den största fördel för utbildningen som vanns vid 1936 års seminarieorganisation var bestämmandet av maximiantalet elever till 24 i varje klass. Av betydelse var redan den bättre undervisning som det lägre elevantalet medgav, mest kanske i vissa naturvetenskapliga ämnen samt vid den individuella handledningen i musik. Men långt betydelsefullare än allt annat var stärkandet av den praktiska lärarutbildningen, seminariernas viktigaste uppgift. I motionerna I: 252 och II: 251 lämnas en ovederlägglig utredning om den påtagliga försämring av lärarutbildningen, som blir den nödvändiga följden om lärjungeantalet ökas på sätt departementschefen föreslår. Enligt vad utskottet under hand inhämtat kommer tiden för de praktiska övningarna att per elev sänkas med i genomsnitt 15—20 procent. Redan nu måste övningsskolans lärare avstå en orimligt stor del av sina lektioner åt seminarieeleverna, och det är otänkbart, att lektionernas antal kan ökas i förhållande till det ökade antalet seminarister, om det skall kunna vara tal om

verklig skoluppfostran under läraren. Rektorn vid folkskoleseminariet i Uppsala har vid en enquête bland f. d. elever för att utröna deras synpunkt på seminariernas utbildning genomgående fått önskemålet om större utrymme på schemat för praktiska undervisningsövningar; även med nuvarande elevantal i klasserna ha dessa i allt för hög grad måst antaga karaktären av prov på vederbörandes undervisningsskicklighet.

Då dagens skoldiskussion genljuder av kravet på reformer i samtliga skolorformer, måste det te sig som en orimlig motsägelse att i det läget framlägga förslag om en radikal försämring av lärarutbildningen för vår ojämförligt största och viktigaste skola, där den första grundläggande bildningen meddelas åt praktiskt taget alla svenska barn. Invändningen att alternativet till sämre utbildade lärare enligt skolöverstyrelsens beräkning av den kommande lärarbristen måste bli, att skolor komma att stå utan lärare, har inte skolöverstyrelsen, den ansvariga myndigheten, dragit. Överstyrelsen hänvisar till utvägar, som kunna skapas av den beslutade utredningen. Skolöverstyrelsen är väl medveten om att intagningen i år av 24 elever i vardera av 22 klasser är för liten. Ett för lågt antal intagna under *ett* år bör dock efter en grundlig utredning kunna på något sätt kompenseras. En utväg, och säkerligen inte den enda möjliga, vore att 1948 låta de lärare, som ingå i pensionsåldern eller tidigare blivit pensionerade, få tjänstgöra, i mån av behov, ytterligare ett år.

Erfarenhet föreligger av faran att handla i något slags panikstämmning vid både vidgandet och krympandet av vår seminarieorganisation på grundval av osäkra prognoser om kommande årtiondes antal barn och läraravdelningar i skolorna.

Vår nuvarande seminarieorganisation av 1936 med en beräknad utexamination av 16 klassavdelningar för år, som skulle vara helt genomförd 1939/40, visade sig så rymligt tilltagen att riksdagen redan 1941 beslöt, att endast en klass på 24 elever skulle intagas i stället för de 16 med plats för 384. De båda följande åren tog man endast in 6 respektive 10 klasser, och först i fjol ansåg man sig böra gå upp till en intagning av 18 klasser. Risken för en liknande utveckling efter även en stark utvidgning av seminarieorganisationen i år och nästa år borde vara rätt obefintlig, av många skäl. Men någon anledning till förhastade åtgärder, som allvarligt måste skada lärarutbildningen, föreligger dock icke. Någon lättnad i bristen på folkskollärare redan nästa år skulle uppstå, om förhållandena möjliggjorde någon minskning av inkallelserna till militärtjänstgöring.

Utskottet anser sig alltså icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om ökning av elevantalet i klassavdelningarna till 28 lärjungar. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag förordar utskottet att för nästa läsår intagas 22 klasser med 24 lärjungar i varje klass.

I övrigt — — — beträffande folkskoleseminarierna.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och punkten 1:o) i motionerna I: 252 och II: 251, såvitt här är i fråga,

a) besluta att — — — A 6;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till — — —	kronor 1 967 600
2. Arvoden och — — —	» 77 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 396 000
4. Rörligt tillägg — — —	» 369 300

Summa kronor 2 810 400;

c) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 810 400 kronor;

II. att punkten 2:o) i motionerna I: 252 och II: 251 må anses besvarad med vad utskottet här ovan anført»;

2) vid punkten 5:o) (Småskoleseminarierna: Avlöningar)

dels av herrar *Oscar Olsson, Emil Petersson, Malmborg* i Skövde och *Hoppe*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Av den — — — skulle inrättas.

Vad utskottet vid punkten om folkskoleseminarierna anført i fråga om en intagning av 28 elever i klasserna i stället för 24 gäller i minst lika hög grad för småskoleseminarierna. Därtill kommer, att riksdagen i föl vid beslutet att då bestämma antalet elever att intagas under året till 26 i varje klass uttryckligen betonade, att höjningen vore att betrakta som ett provisorium och att en återgång till det normala antalet 24 borde ske, så snart omständigheterna det medgäve. I full överensstämmelse härmed står skolöverstyrelsens yttrande: 'Då det nu gäller att söka utreda organisationens behövliga storlek på relativt lång sikt, finns det därför för överstyrelsen ingen anledning att räkna med ett större antal elever per klassavdelning, än vad stadgan föreskriver och den pedagogiska erfarenheten funnit lämpligt'. Departementschefens motivering att inga pedagogiska skäl borde kunna förebringas för att inte småskoleseminarierna i utbildningshänseende skulle sänkas i proportion till den försämring som föreslås för folkskoleseminarierna kan utskottet inte finna bärande. När departementschefen förordar denna försämring 'tills vidare', vill utskottet fästa uppmärksamheten på att den komme att gälla för åtminstone sju år enligt de av departementschefen gjorda beräkningarna och således gälla utbildningen av minst 4 700 lärarinnor.

Även om antalet intagna elever vid en begränsning av 24 per klass i år icke skulle bli så högt som är önskvärt, enligt departementschefens uppgift 672, äro förhållanden dock inte sådana, att ett förhastat beslut i denna viktiga skolfråga bör fattas i något slags panikstämning. Den ansvariga myndigheten, skolöverstyrelsen, visar, utom på osäkerheten i beräkningarna av antalet läraravdelningar, också på den säkerhetsmarginal, som finns i den stora reserv av äldre lärarinnor, som alltid står till förfogande. Dessutom voro i maj 1944, då beräkningarna gjordes, 200 småskollärarynnor anställda som vikarier för inkallade folkskollärare.

Då minskningen av antalet intagna i år emellertid blir så högt som 96, om endast 24 elever intagas per klass i den av departementschefen föreslagna organisationen, anser utskottet i enlighet med vad i motionerna I: 253 och II: 387 påyrkats att Landskrona seminarium bör utvidgas att omfatta fyra examinationsavdelningar i stället för två. Härigenom skulle hela organisationen komma att redan i år omfatta 26 avdelningar och antalet intagna elever bli 624 eller 286 utöver den nuvarande organisationens maximala kapacitet per år. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framlägger förslag om småskoleseminarieorganisationens utvidgning till 28 avdelningar.

Ett bifall till vad utskottet sålunda förordat innebär, att i personalförteckningen böra uppföras ytterligare en ordinarie adjunktstjänst, en övnings-skollärartjänst och en extra ordinarie adjunktsefattning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt här är i fråga — ävensom motionerna I: 253 och II: 387,

a) besluta, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs, Växjö och Landskrona utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och vardera seminariet i Skara, Växjö och Landskrona 4 parallella avdelningar av varje klass, samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun, Norrköping och Stockholm, allt på sätt utskottet förordat;

b) godkänna följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

9 rektorer, avlöningsgrupp II . . . . . E 8

31 adjunkter . . . . . A 23

30 övningsskollärare . . . . . A 20

---

*Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än den 20:e:*

4 adjunkter . . . . . Eo 21;

c) godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarier, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förlagsvis	kronor	781 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare m. m., förlagsvis	kronor	17 200
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier . . . . . »		6 050
c. Arvoden åt biträden på rektorsexpeditionerna . . . . . »		5 250
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel . . . . . »		1 400
e. Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	kronor	1 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förlagsvis . . . . . »		311 900
4. Rörligt tillägg, förlagsvis . . . . . »		160 600

Summa kronor 1 285 200;

d) till *Småskoleseminarier*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 285 200 kronor;

dels ock av herr *Bergström*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 253 och II: 387 — vilket i förhållande till utskottets förslag innebär minskning med en rektorstjänst i avlöningsgrupp II samt ökning med dels en övningsskollärartjänst, dels ock en extra ordinarie adjunktsbefattning — och till följd därav hemställa,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 253 och II: 387, såvitt här är i fråga,

a) besluta, att småskoleseminarierna i Skara, Strängnäs, Växjö och Landskrona utvidgas på sådant sätt, att seminariet i Strängnäs kommer att omfatta 3 och vardera seminariet i Skara, Växjö och Landskrona 4 parallella avdelningar av varje klass, samt att provisoriska dubbelseminarier upprättas i Falun och Stockholm, allt på sätt utskottet förordat;

b) godkänna följande personalförteckning för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
8 rektorer, avlöningsgrupp II	E 8
-----	
30 övningsskollärare	A 20

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e.

4 adjunkter . . . . . Eo 21;

c) godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsvis . . . . . kronor 760 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a. Arvoden åt seminarieläkare m. m., *förslagsvis* . . . . . kronor 16 400
  - b. Arvoden åt seminariebibliotekarier . . . . . » 5 650
  - c. Arvoden åt biträden på rektorsexpeditionerna . . . . . » 4 850
  - d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel . . . . . » 1 400

e. Arvode åt ett bi- träde för matlag- ningen vid semina- riet i Lycksele . . . kronor	1 800	kronor	30 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> . . . . . »			300 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . . »			155 600
Summa kronor			1 246 100;

b) till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 246 100 kronor;

II. att motionerna I: 252 och II: 251 — såvitt här är i fråga — icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

3) *vid punkten 8:o*) (*Småskoleseminarierna*: *Utrustning*) av herr *Bergström*, som ansett, att utskottet i anledning av motionerna I: 253 och II: 387 bort — med hänsyn till vad utskottet under punkten 5:o) förordat — föreslå en minskning av förevarande anslag med 15 000 kronor och alltså hemställa, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 253 och II: 387, såvitt här är i fråga, till *Småskoleseminarierna*: *Utrustning* för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor;

4) *vid punkten 9:o*) (Byggnadsarbeten vid vissa småskoleseminarier) av herrar *Oscar Olsson*, *Emil Petersson*, *Bergström*, *Malmberg* i Skövde och *Hoppe*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Under hänvisning till den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit till frågan om småskoleseminariernas organisation hemställer utskottet, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 253 och II: 387, såvitt här är i fråga,

a) till *Vissa* — — — 804 000 kronor;

b) till *Vissa* — — — 680 000 kronor;

c) till *Vissa* — — — 507 000 kronor;

d) till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Landskrona* för budgetåret 1945/46 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 590 000 kronor».